

Жоспар:

Тұлға әлеуметтенуі

Тұлға күшінің табиғаты. Күш

Қиындықтарды жеңіс шығу ықыласы

Тұлғалық қасиеттері

Адамның әлеуметтенуін қарастырмас бұрын адам табиғаты мен адамның даму үрдісіне қажетті шарттарды қарастырып алған орынды.

Тұлға күшінің табиғаты. Күш-толымды өмір, оның көптеген қыры мен мәні деген сөзі. Әскери, саяси, қаржылық, құқықтық дамадар ісінде күш бар. Дегенмен, адамдар мұндай күш иелеріне сене бермейді.

Тұлға күші басқа күш формасынан айырмасы бар. Сайлаушылар еркі мемлекеттік төңкеріс, брижа акциясының төмендеуі, мұғалім мен ата-ана және милиция қиқарлық, нұсқаушылары немесе жоғарылау төменге берге емес

білімге, бабылдық пен ынтымақтастыққа негізделеді. Тұлға күші-ақыл-ойды жүрегімен сезген және іске асырған даналығы мен

Тұлға күшін-молшылық, билік, даңқ және қызметтік жағдаймен салыстыруға болмайды. Мұндай күштілік уақытша қызмет жағдай, мәртебеге байланысты сағымда болумен тең. Қызмет жағдайы тоқтағанда мұндай тұлғалық күш жойылады. Сондықтан, мұндай тұлғалық күш көз баямалық сипатқа ие болады. Тұлға күші кедей, бай немесе білімді, білімсіз деп талғап барып келмейді және сонымен бірге ол кездейсоқта берілмейді. Ол адамның тырысуынан туындайтын ішкі қуат. Тұлға күші-адамның өзбетінше ойлануы, ниет шынайлығы мен тереңдігі, адамның өз өмірінде жинақтаған табиғи даналығы.

Тұлға күші-ақыл-ой, жүрек және дене саулығы мен еркінің (синтезі) бірлігі «тұлға күші» сыртқы қоғам жағдайына емес, тікелей тұлғаға қатысты күш. Ол уақыт және кеңестікте туындап жинақталады және ол олардан тыс өмір сүреді. Тұлға күші бүкіл ғұмырында бір кезеңнен екінші кезеңге өткенде жинақталып отыруы және ерік, ықылас және қиялына байланысты дамып, беки түседі.

Тұлға күші күнделікті тәжірибеге байланысты жинақталып, **төрт ықыластан** тұрады.

- 1.Қиындықты жеңіп шығу.
- 2.Өзін-өзі бақылау.
- 3.Үндестікте болу.
- 4.Мұраттылық.

Қиындықтарды жеңіс шығу ықыласы-бұл тұлға күшінің негізгі болып келеді. Күресіп көрмеген адам, ешуақытта өзінің күшінің мөлшерін тани алмайды. Сондықтан, мейлі әйел, не ер адам болсын өз өмірлік сынақтарында өздерінің шығармашылық мүмкіндіктерін байқайды. Сынақ пен күрес жолынан өту үшін, жасанды жау жасаудың қажеті жоқ. Күнделікті өмірде қиыншылық пен сынақтар жеткілікті ол үшін алысқа барудың да қажеті жоқ. Ол сіздің жаныңда және бойыңызда. Бақылау оттбасы, жағымсыз қызметтес немесе ұнамсыз бастық қиын бала. Нашар денсаулық қызғаншықтық, тітіркену, ұялшақтық-міне, мұның бәрі жеңіп шығатын бөгеттер. Күнделікті біз аялдамшы тынышқықта ұстайтын мұның астарында үлкен «айдаһар» жатыр. Кез келген адам мейлі президент, не етікші болсын өз өмірінде қиыншылықтар мен сынақтар кездеседі. Осы қиыншылықтарды жеңуге деген ниеті мен оны жеңіп шығуға арналған күресі, оның бабыр етіп көрсетеді. *Сынақ дегеніміз*-алдамшы, жалғандық яғни, басқа сөзбен айтқанда кез-келген өтіріктен күшті, сондықтан осыларды жеңіп шығу керек, шынайылық кез-келген өтіріктен күшті. Соған қарамастын сол қиыншылықты және оған қатыстыны дұрыс тағалай білу керек. Білімсіздік, батылсыздық және жалған абырой бізді өмірлік қиыншылықтарға алып келеді.

Жеке адамның **азаматтық, кісілік, тұлғалық қасиеттері** болады. Адамның түрлі қатынасы арқасында іс-әрекеттеріне сәйкес жеке адамның тұлғалық сипаттары сомдалады, қадір –қасиеті қалыптасады. Жеке адамның кісілік қасиеттері мен даралық ерекшеліктері оның іс -әрекеттегі белсенділігінің өрістеуіне ықпал етеді. Адамның белсенді қимыл әрекеті оны мінез-құлқынан, ниет-тілегімен бағыт-бағдарына айқын байқалады. Ниет-тілектердің мәні адамның тіршілігінен, іс-әрекет түрлеріне, әлеуметтік ортада атқаратын қызметі мен ісінен айқын көрінеді. Сөйтіп, жеке адамның ішкі дүниесінің сыры, жан сарайы психикасының даралық ерекшеліктері сыртқа білініп тұрады. Әлеуметтік жағдай жанама түрде әсер етеді де оның психикасын дамытады. Адамның тіршілік ортасы үнемі өзгеріп тұрады. Жеке адам бойындағы сапалық ерекшеліктер мен оның психологиялық дара өзгешеліктерін-темперамент, мінез, іс-қимыл, сезім жүйелері, қабілеті мен еркі білдіреді.

Тұлғаның әлеуметтік-психологиялық құрылымы.

Тұлға құрылымын К.К.Платонов төрт құрылымшадан тұратынын белгіледі:

1) Тұлға бағыты мен қатынасындағы құрылымша: ниет, қызығушылық, бейімділік, идеялары, көзқарас, дүниетанымы, сенімі, құштарлығы жатады.

2) Тұлғаның жеке әлеуметтік тәжірибесі. Оған адамның білімі, дағдысы, білігі мен әдеті жатады.

3) Адамның психикалық процестердегі жеке ерекшелігі – яғни, ес, қабылдау, түйсіну, ойлау, қабілеттерінің жеке көріністері.

4) Құрылымшадағы биологиялық негізділік – тұлғаның типологиялық, жас ерекшеліктік, жыныстық өзгешеліктері енеді.

Платонов пікірінше, құрылым құрылымшаларының өзіндік үлес салмақтары бар. Биологиялық, психологиялық процесс, әлеуметтік тәжірибе сияқты үш құрылымша жалпы психологияға топталған, тек бағыттылық қана әлеуметтік психология үлесіне қалған.

Назарларыңызға Рахмет